

ANVISNINGAR FÖR FÖREDRAGSUPPGIFTEN

Klassen delas upp i åtta (8) grupper. Varje grupp får ett eget frågeformulär, som anknyter till Åland 100 - webbmaterial om Ålands självstyrelse som fyller 100 år. Information kan även sökas annorstädes och på blanketten finns qr-tips till informationskällorna. Svaren skrivs på ett skilt papper. Eleverna fördelar uppgifterna i gruppen. Målsättningen är att gruppen presenterar händelserna under den givna tidsperioden muntligt inför klassen. Svaren skrivs i sådan format att åhörarna får en uppfattning om hur händelserna utvecklades. Svaren till frågorna finns nedan.

SVAREN

GRUPP 1: År 1917

Bakgrund

Krimkriget på Åland

1. Vad var Krimkriget? (Se Åland och slutet på Krimkriget) – Krimkrigets strider på Finlands kust åren 1854–1856. Parterna var Frankrike, Storbritannien och ryska kejsardömet.
2. Vad hände med Bomarsunds fästning? – Britterna bombarderade och förstörde fästningen i slutet av kriget.

År 1917

Åländsk separatism

3. Vad avses med termen? – Ålänningarna ville göra sig fria från moderlandet Finland.
4. Vad var bakgrunden? – Finland verkade hamna i inrikespolitiskt kaos och en följd kunde vara att landet blev ett mycket finsknationalistiskt rike eller fick ett socialistiskt system. År 1917 hölls ett stormöte där saken lyftes fram.

Adressen om "återförening"

5. Vad handlade den om? – Att Åland skulle återförenas med det gamla moderlandet Sverige, såsom före 1809.
6. Hur många understödde och skrev under adressen? – 7146 personer

Julius Sundblom och Carl Björkman

7. Vilka var de? – De var lantdagens talman och länsman.
8. Vilken koppling har de till Ålands historia? – De var centralfigurer i återföreningsfrågan.

Finlands självständighet

9. När blev Finland självständigt? **Riksdagen godkände självständighetsdeklarationen 6.12.1917.**

10. Hur såg man på självständigheten i samband med Ålandsfrågan? (Se även år 1919) – **Finland ansågs vara ett ostabilt land.**

Rysslands och Tysklands intressen för Åland

11. Vad var orsaken till att Ryssland var intresserad av Åland? – **När interimregeringen i Ryssland var i makt ansåg stormakterna att det handlade om en intern sak för Ryssland. De åländska öarna var även fysiskt i ryska militärernas händer. Sovjetryssland ställde inga krav på Åland när den godkände Finlands självständighet, men den ville inte heller godkänna eller vara med i några internationella säkerhetsavtal gällande Åland.**

12. På vilket sätt var Tyskland intresserad av Åland? – **Tysklands långsiktiga plan var att locka Sverige delta i kriget på centralmakternas sida. Ett lockbete var att Sverige skulle få Åland som belöning.**

13. Hur reagerade Sverige? – **Sverige ville inte riskera sin neutralitet.**

+ Tilläggsuppgift

GRUPP 2: År 1918

Sveriges "humanitära invasion" på Åland

1. Vad var detta och vad betyder humanitär? – **Sverige ockuperade Ålandsöarna 13.2. för att hindra att striderna utbred sig och för att rädda ålänningarna.**

2. På vilket sätt hotade Åland Sverige? – **Den ryska stormaktens närvaro på Åland hotade Sverige.**

3. Hur förhöll sig ålänningarna till interventionen? – **Den välkomnades.**

4. Vad ansåg man i Finland? – **I Finland ansåg man att interventionen bröt mot Finlands suveränitet och den egentliga orsaken ansågs vara att Sverige ville erövra Åland.**

Inbördeskriget

5. Vad var det? – **Striderna mellan den finländska senatens beväpnade styrkor (vita) och den finska nationaldelegationens styrkor (röda).**

6. När var inbördeskriget? – **27.1.–15.5.1918.**

7. Hur framskred situationen på Åland? – **När inbördeskriget bröt ut fanns det flera krafter som kämpade om herreväldet över Åland. På Ålandsöarna fanns alltså flera ryska militärtrupper vars revolutionära anda ansågs hota ålänningarna. När de röda övertog makten i Södra Finland föll Åland i ryssarnas och rödgardisternas händer. En vit militärtrupp, ca 500 man, kom till Åland via skärgården för att överta**

makten. Svenskarna var på ryssarnas linje och slutligen blev den lagliga regeringens vita trupper som kommit till Åland avväpnade.

Finlands och Sveriges avvikande åsikter

8. Hur förhöll sig Finland till Ålandsfrågan? – Åland har historiskt sett alltid hört till Finland och man ansåg att detta hade fått ett internationellt erkännande såväl i praktiken som i lagstiftningen. T. ex. hade Åland år 1809 anslutits till Ryssland såsom det övriga Finland och när Finland blev självständigt, ingen – inte ens Sverige – hade motsatt sig gränsdragningen.

9. Vad var Sveriges ståndpunkt i Ålandsfrågan? – Sverige och ålänningarna tolkade å sin sida att Åland inte anslutits till Ryssland som en del av Finland utan som en separat del. Den huvudsakliga motiveringen att Åland skulle anslutas till Sverige var ålänningarnas tydligt uttalade vilja.

11.11.1918 kl. 11

10. Vad hände då? – Första världskriget tog slut.

11. När utspelade sig första världskriget och vilka länder deltog i det? – 1914–1918

12. Hur påverkades Ålands situation av kriget? – Ryska militära styrkor flyttades till Åland för att hindra fiendens landstigning, trots att man 1856 hade fastställt demilitariseringsavtalet.

Årets händelser och deras betydelse för självstyrelsen

13. Summera hur händelserna utvecklades med tanke på självstyrelsen under året. – Den svenska invasionen under inbördeskriget som en humanitär åtgärd och Sveriges målsättning att ansluta Ålandsöarna till Sverige. Finland ansåg detta strida mot dess suveränitet, men ålänningarna förhöll sig positivt till interventionen. Tyska trupper landsteg. Sverige drog sig ut när stormakterna blandade sig i. Finland understryker att Åland tillhör Finland, även om Sverige och Åland har en annan åsikt.

+ Tilläggsuppgift

GRUPP 3: År 1919

Utgångsläget år 1919

1. Hur framskred situationen mellan Åland och Sverige? – Ålänningarnas önskan att ansluta sig till Sverige aktiverades på nytt. Situationen var nu gynnsam eftersom de vinnande makterna ansåg att krigets målsättning var nationernas självbestämmanderätt.
2. Berätta vad Tysklands fall, som omnämns i texten, betydde. – Versaillesfreden fastställde att Tyskland ensamt ha varit skyldig till kriget och freden var skamlig för Tyskland. Stränga vapenförbud utfärdades åt Tyskland.

3. Hur förhöll man sig till Finland och vad berodde det på (nämna åtminstone 2 faktorer)? - **Finlands situation som Tysklands allierad gav landet ett dåligt rykte. De flesta stater som vann kriget hade inte erkänt Finlands självständighet.**

Hurdan var Finlands förhållande till

4. Storbritannien? – **Den erkände Finlands självständighet.**
5. Frankrike? – **Finland väntade att Frankrike skulle hjälpa med den rådande livsmedelskrisen.**
6. Tyskland? – **Finlands relation till Tyskland försämrade Finlands internationella ställning.**

Sveriges målsättningar gentemot Åland år 1919

7. Vad hände? – **När Tyskland föll, aktiverade svenskarna sig på nytt i Ålandsfrågan.**
8. Var fann Sverige stöd för sin synpunkt? – **Frankrike understödde Sverige.**
9. Vilken koppling har fredskonferensen i Paris med Ålandsfrågan? – **Sverige och Åland vädjade till den, men fredskonferensen ansåg att den inte kan ta ställning till Ålandsfrågan eftersom varken Sverige eller Finland var parter i det första världskriget.**
10. Vad förhandlades på fredskonferensen? – **Fredskonferensen i Paris förhandlade om det första fredsavtalet mellan Förenta staterna och centralmakterna efter första världskriget.**

Finlands synpunkter

11. Varför måste Finland behandla Ålandsfrågan som ett internt ärende? – **Finland deltog inte i första världskriget och om utomstående skulle ta upp frågan skulle det sära Finlands suveränitet.**
12. Varför förstärktes Finlands position? – **Storbritannien och Förenta staterna godkände Finlands självständighet. Västmakternas förhållande till Finland förändrades. Finland behandlades som ett stabilt land i motsättning till andra små länder som lösgjort sig från Ryssland.**
13. Hurdant var Finlands beslut gällande överlåtandet av Ålandsöarna? – **I Finland var man enig om att man inte kunde tillämpa suveränitetstanken på Åland.**

+ Tilläggsuppgift

GRUPP 4: År 1920

Självstyrelselagen

1. Vad var lagens ursprungliga innehåll? – **Lagen garanterade svenskans ställning.**
2. Vad tänkte man om lagen på Åland? – **Självstyrelsen ansågs inte vara tillräckligt.**

3. Hur agerade man på Åland? – Man ville alltså bli en del av Sverige. Lantdagen sände en delegation på 30 personer att besöka kungen och regeringen i Sverige och förhandla om åtgärderna. Ett förslag var att Åland skulle bli självständigt.

4. Vad berättas om Rafael Erich? – Han var finsk statsminister, som reste till Åland för att presentera självstyrelselagen, med dåligt resultat.

Tidningen Åland

5. Hur framställs tidningen Åland i texten? – Tidningen Åland föreslog att ett separat nationalmöte skulle besluta om Ålands framtid.

6. Vad är det för en tidning? – Den äldsta tryckta tidningen på Åland.

7. Vem och när grundades tidningen? – Julius Sundblom 1891.

Finländarna reagerar

8. Varför måste Finland reagera? – Finland hänvisade till lagen, allt annat skulle ha betytt att man kapitulerade.

9. Vad hände med Sundblom och Björkman? – De fängslades som landsförbrytare.

10. Vilka var de? (Se även år 1917) – Ledande figurer för åländsk separatism.

Finland och Sverige

11. Vilka åtgärder vidtog Finlands krigsministerium? – Finlands krigsministerium sände ytterligare en bataljon till Åland och befälhavaren för kuststyrkorna fick anvisningar för hur det eventuella kriget mot Sverige skulle föras.

12. På vilket sätt litade Sverige på diplomatin? – Sverige hade ingen avsikt att vidta militära åtgärder, utan litade på diplomatin. Sverige ansåg att dess diplomatiska kompetens var bättre än Finlands.

13. Vad är fredsavtalet i Dorpat och hur förhåller det till Ålandsfrågan? – Avtalet stadfäste Finlands och Rysslands långa skilsmässoprocess. Finland måste fokusera mera på Dorpatfreden än på Ålandsfrågan.

+ Tilläggsuppgift

GRUPP 5: Åren 1921–1922

Nationernas förbunds åsikt om Finlands och Sveriges strid

1. Hur såg Nationernas förbunds juristkommission på saken? – Kommissionens utgångspunkt var den av Sverige och Åland marknadsförda synen att Finland inte var ett kontinuum till det autonoma Finland utan en stat som blev till i samband med självständighetsprocessen.

2. Hurdan ståndpunkt vägde i beslutsfattningen och på vilka grunder? – Att det självständiga Finland var ett kontinuum till det autonoma Finland och att Finland jämte Åland anslöts till Ryssland 1809. Mest betydande var att Ålandsöarna hade hört till Finland ända från 1809. Även det självständiga Finlands de jure -erkännanden gällde även Åland. Åland hade under den svenska tiden varit en del av administrationen i Åbo.

Nationernas förbund

3. Vad är Nationernas förbund? – En organisation som grundades 1920.

4. Vilka var grundarna? – Staterna som vann första världskriget.

5. Varför har det grundats? Vad hade det som syfte? – Avväpning, främjande av internationellt samarbete och världsfred.

6. När anslöt sig Finland till dess medlem? Samma år anslöt sig även andra länder, vilka? – Finland anslöt sig 1920 och samma år anslöt sig även Österrike, Bulgarien, Costa Rica, Luxemburg och Albanien.

7. Vad hände år 1944? – Finland sade upp sitt medlemskap.

Ålands omfattande självstyrelse

8. Vad förutsattes av Finland när Åland fick sin självstyrelse? – Svenskan blev det enda officiella administrativa språket. Det att ålänningarna fick själva besluta om hembygdsrätten gjorde det i praktiken omöjligt att den rådande situationen skulle ändras – speciellt när man visste att Åland skulle kunna vädja till sina internationella garantier för att behålla sin position.

9. Vad ansåg finsknationalisterna om detta och varför? – Det var en hård bit för många finsknationella att Åland fick ett så omfattande självstyre och att svenskans ställning blev så strak. Många av dem ansåg att de finskspråkiga på Åland hade inga rättigheter.

10. Hur löste man saken och hur uppstod lösningen? – Slutresultatet godkändes med långa tänder, eftersom ett nej skulle ha riskerat att ögruppen inte skulle förbli en del av Finland. Ett nej hade också skadat det unga riket Finlands internationella anseende i ögonen på de livsviktiga länderna.

11. Vad tänkte man om detta på Åland? – Självstyrelse var inte det man hade strävat efter, beslutet var bittert. Det gick en lång tid före självstyrelsen ansågs vara ett positivt resultat.

Ålands demilitarisering och neutralisering

12. Vad betyder de? – Förekomsten av militära styrkor förbjuds och opartiskhet.

13. Hur hänger avtalet från år 1856 ihop med detta? – Parisfreden stadgade att Ryssland måste hålla Åland demilitariserat.

+ Tilläggsuppgift

GRUPP 6: Åren 1923–1944

Vilka var och vilken betydelse hade

1. Julius Sundblom? (Se även 1917 och 1919) – Landstingets talman.
2. Carl Björkman? – Lantråd.
3. Lars Wilhelm Fagerlund? Medlem i den inofficiella kommittén.
4. Hur kulminerades förhållandet mellan Sundblom och Björkman år 1935? – Ett mordförsök mot Björkman.

Åland och Finlands statsmakt

5. Hurdant förhållande hade Ålands landskapsregering med statsmakten i Finland? – Förhållandet var svalt eftersom ålänningarna inte var nöjda med självstyrelselagen från 1922.
6. Vad sägs orsaken därtill ha varit? – Åland upplevde att högsta domstolen i Finland inte godkände flera förslag på självstyrelselag och det framskred sakta att statliga inrättningar överfördes i landskapsstyrelsens regi.

Livet på Åland

7. Vilka näringar idkade man huvudsakligen på Åland? – Jordbruk, fiske och sjöfart.
8. Vad hände därtill på sommaren? – Resebranschen växte och turismen ökade.
9. Vem var Gustaf Eriksson? – Åländs sjökaptan och rederiägare, som idkade fraktfart med segelfartyg.
10. Vilken bild finns på hans hemkommuns kommunvapen? - I Lemlands kommunvapen avbildas kapellet från 1300-talet.
10. Mikä kuva on hänen kotipaikkakuntansa vaakunassa? – Lemlandin vaakunassa on kuvattuna 1300-luvulla rakennettu kappeli.

Vinterkriget

11. Vilken gemensam plan hade militära kretsarna i Finland och Sverige en tid? – De militära kretsarna i Finland och Sverige hade, på uppdrag av sina regeringar som var oroliga för det allt mer skärpta läget i Europa, gjort en plan för att befästa södra delen av Åland, försvara ögruppen med vapen samt tillfällig värnplikt för ålänningar.
12. Varför backade Sverige? – På grund av Rysslands invändning.
13. Hurdana krigshandlingar skedde på Åland? – Några bombningar och minering av sjöområden.

Sovjetunionen

14. Vad bestämde Molotov 27.6.1940? - Ryssland fick rätt att delta i att förse Åland med fästningsverk.

15. Vad byggde Sovjetunionen i Mariehamn och varför? – Ryssland byggde konsulat för att kunna på nära håll övervaka att demilitariseringsavtalet från 21.10.1940 följdes.

16. Vad hände på Åland när fortsättningskriget bröt ut? – Finska trupper började tillsammans med ålänningar att befästa Åland.

17. Vad var det så kallade Operation Tanne West? – Tyskland planerade en erövring av Åland för att få Finska viken i sin besittning.

+ Tillägsfrågor

GRUPP 7: Åren 1945–1980

Finland i intressenas korstryck (ristipaine)

1. Vad funderade Finlands fredsdelegation på i Moskva? – Att Åland skulle överlåtas till Sovjetunionen i stället för Porkkala.

2. Hurdant förslag hade Julius Sundblom med tanke på Åland? – Att Åland skulle komma under svenskt styre.

3. Hurdant var slutresultatet på fredsförhandlingarna? – Demilitariseringsavtalet från 1940 kom igen i kraft.

Förnyandet av självstyrelsen

4. Vilka parter stadgade om Ålands självstyrelselag? – Riksdagen i Finland och Ålands landsting.

5. När stadfästes den nya lagen? – 1951

6. Vad avgränsar hembygdsrätten? – Begränsar icke-åläningars rättigheter.

7. Hur motiverades valet av färgerna på Ålands flagga? – På flaggan finns färgerna rött och gult såsom i Finlands stadsvapen. Det första alternativet med endast svenska flaggans färger dög inte åt J. K. Paasikivi.

Efterkrigstiden

8. Varför flyttade man efter kriget mangrant till Sverige även från Åland? – Levnadsstandarden i Sverige lockade, det var svårt att finna arbete på Åland.

9. Vilka syften fyllde rederierna Vikinglinjen och Eckerö? – Sjöfartsbranschen skapade nya arbetsplatser när bilfärjorna och turismen ökade.

10. Hurdant var företaget Grängesbergs projekt år 1968? – Ett stort projekt att bygga 1200 stugor som förföll.

Förändringar

11. Vad var Projekt-77 och vad ledde det till? – Ledande figurer på Åland vände sig till president Kekkonen för att lösa oenigheter och projektet uppstod. Dess syfte var att bygga landskapsregeringen och lagtinget ett ämbetshus. Den monumentala Självstyrelsegården blev färdig 1978.

12. Vad är Nordiska rådet? – Ett samarbetsforum för nordiska parlamentariker och regeringar. Åland har haft en representant i Nordiska rådet sedan 1970.

13. Hur förnyade tidningen Nya Åland informationsförmedlingen på Åland? – Den förhöll sig t. ex. mera positivt till Finland än tidningen Åland som hade haft en monopolställning.

+ Tilläggsuppgift

GRUPP 8: År1980 –

Mot Europeiska Unionen

1. När trädde den nya självstyrelselagen i kraft? – 1993

2. Varför krävde Åland specialarrangemang av Europeiska Unionen? – Åland krävde att den för rederierna livsviktiga tax-free försäljningen skulle få lov att fortsätta.

3. Vilka statliga uppgifter har överförts till landskapet Åland? – Posten, rundradio, många funktioner inom socialsektorn.

Nya frågor

4. När anslöt sig Finland till Europeiska Unionen? Hur fördelade sig rösterna i omröstningen? – 1.1.1995. Ja 152, nej 45, tomta 1.

5. Hur röstade man på Åland? – 73,6 % understödde anslutningen.

6. Varför har Åland ingen representant i EU-parlamentet? – Befolkningmängden är så liten.

7. Vilken ny målsättning ingår i förnyandet av Ålands självstyrelselag? – Skild beskattningsrätt från det övriga Finland.

Fredens ö i fredshavet

8. Vad avses med Ålandsexemplet? – Lösningen på Ålandsfrågan och skapandet av självstyre har marknadsförts som en fredlig lösningsmodell för kriser på annat håll i världen.

9. Presentera Ålands fredsinstitut. – Ålands fredsinstitut är ett forskningsinstitut som bedriver forskning om självstyrelser, minoriteter och säkerhet och nya lösningar för fredsarbete samt demilitarisering och konfliktlösning.

Åländsk kultur (elevernas svar)

10. Sök information och presentera en åländsk tradition eller evenemang.
11. Beskriv det åländska landskapet och klimatet samt naturen.
12. Sök information om, och presentera en åländsk konstnär.
13. Finner du andra kända ålänningar?

+ Tilläggsuppgift